

לזכור, ודבר לא לשכוח (?)

ג'ונתן ספרן פויר / הכל מואר, עמ' 230

ליהודים יש שישה חושים: מישוש, טעם, ראייה, ריח, שמיעה... זיכרון. בעוד שהגויים חווים ומעבדים את העולם באמצעות החושים המסורתיים, ומשתמשים בזיכרון רק כאמצעי נחות להסביר אירועים, עבור היהודים, הזיכרון הוא לא פחות בסיסי מדקירת מחט, או נצנוצה הכסוף, או טעם הדם שהיא שולפת מן האצבע. היהודי נדקר על ידי סיכה ונזכר בסיכות אחרות. רק בכך שדקירת הסיכה מחזירה אותו אחורה אל דקירות אל דקירות סיכה קודמות – כשאמו ניסתה לתקן את שריוול חולצתו כשזרועו עוד הייתה בפנים, כשאצבעותיו של סבו נרדמו מרוב שליטפו את מצחה הלח של אם-סבו, כשאברהם בחן את חוד הסכין כדי להיות בטוח שיצחק לא יחוש כאב – היהודי יכול להבין למה זה כואב. כשיהודי נתקל בסיכה, הוא שואל: כמו מה זה נזכר?

האם החוויה המתוארת בקטע מוכרת לך מעצמך?
האם יש לך הסכמה עם הקביעה שהיהודים שונים בכך מאלו שאינם יהודים? מה ההבדל בין השאלה "כמו מה זה נזכר" לבין השאלה "כמו מה זה מרגיש"?

איזה דימוי מתחבר אליך יותר לגבי מושג הזיכרון - ים או יבשה? ולגבי השכחה? באיזה הנכחי שלנו, מה דורש מאך יותר מאול - לזכור או לשכוח?

בחי, בחיי / יהודה עמיחי
העולם מלא זכירה ושכחה כמו ים ויבשה, לפעמים הזיכרון הוא היבשה המוצקת והקיימת ולפעמים הזיכרון הוא הים שמכסה הכול כמו במבול, והשכחה היא יבשה מצילה כמו אררט

בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנגאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא, אלא אף אותנו גאל עמהם, שנגאמר: ואתנו הוציא משם, למען הביא אתנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו.

לפיכך אנחנו חייבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרום, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו: הוציאנו מעבדות לחרות מגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו שירה חדשה: הללויה.

מתוך הגדת ליל הסדר

הציוני לזכור את יציאת מצרים מקבל כאן היבט מאוד אישי ונדעתי - כולן בעצם יצאנו ממצרים. "לפיכך" - התודעה הזאת מחייבת הודיה לבי הקטע, והחילה "חייב" מופיעה בשתי הפסקאות. מה דעתך על כך?

למה נדרש נזר על אמת לזכור ולא לשכוח? מה הזכירה אמורה ללמד אותנו? באיזה אופן היא משנה אותנו ואת המציאות?

נדר / אברהם שלונסקי
על דעת עיני שראו את השכול ועמסו זעקות על לבי השחוח על דעת רחמי שהורוני למחול עד באו ימים שאיימו מלסלוח נדרתי הנדר: לזכור את הכל לזכור - ודבר לא לשכוח.

דבר לא לשכוח - עד דור עשירי עד שוך עלבוני עד כולם עד כולם עדי יוכלו כל שבטי מוסרי. קונם אם לריק יעבור ליל הזעם קונם אם לבוקר אחזור לסורי ומאום לא אלמד גם הפעם.

לפי כנלסון, גם הזיכרון וגם השכחה הכרחיים. החוויה האישית שלך, איך ניתן לשלב או לאזן ביניהם? האם יש לך דוגמא לכך?

בין זיכרון ושיכחה / ברל כנלסון (1887-1944)

שני כוחות ניתנו לנו: זיכרון ושכחה. אי אפשר לנו בלעדי שניהם. אילו לא היה לעולם אלא זיכרון, מה היה גורלנו? היינו כורעים תחת משא הזיכרונות. היינו נעשים עבדים לזיכרוננו, לאבות אבותינו. קלסטר פנינו לא היה אז אלא העתק של דורות עברו. ואילו הייתה השכחה משתלטת בנו כליל - כלום היה עוד מקום לתרבות, למדע, להכרה עצמית, לחיי נפש? ... דור מחדש ויוצר איננו זורק אל גל האשפה את ירושת הדורות. הוא בוחן ובודק, מרחיק ומקרב. ויש שהוא נאחז במסורת קיימת ומוסיף עליה, ויש שהוא יורד לגלי גרוטאות, חושף נשכחות, ממרק אותן מחלודתן, מחזיר לתחייה מסורת קדומה, שיש בה כדי להזין את נפש הדור מחדש.

על הפסטרמה והחמוצים

ביום שלישי אני מוציא אותך מבית הספר. שואל מה למדת, מה חדשה במשנה ועם מי שחקת. לא תמיד יש לך כח לקל הכבד האבהי שלי ואתה אומר אבא, בוא נלך כבר לבגט של אושרי. אני מביט בך, דור רביעי לסבתא אסתר שאקלה דבר אחר ביצור, איד אתה מתענג על הפסטרמה והחמוצים איד הקטשופ מאגף את כל ההגנות ששמתי וכבר מטפסף על החלצה יודע שבשכחה, רק בשכחה, סוד הגאולה

לפי השיר "בשכחה סוד הגאולה". מהו "גאולה" לתפיסתך? האם גם לדעתך היא תלויה בשכחה? ומדוע זה דיו?

מהי החלוקת המתוארת בקטע התלמודי? אם מי יש בך יותר הצדהות הפרושים או עם עמדת ר' יהושע? כיצד הפתרון ולהשאיר חלק לא מסויד, לא שלם, קבית ניתן מענה?

תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא דף ס. עמוד ב:

בשחרב הבית בשנה, רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין. נטפל להו רבי יהושע, אמר להו: בני, מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין? אמרו לו: נאכל בשר - שממנו מקריבין על גבי מזבח, ועכשיו בטל? נשתה יין - שממנו מקריבין על גבי המזבח, ועכשיו בטל? אמר להם: אם כן, לחם לא נאכל - שפכר בטלו מנחות! אפשר בפירות. פירות לא נאכל - שפכר בטלו בכורים! אפשר בפירות אחרים. מים לא נשתה - שפכר בטל ניסוך המים! שתקו. אמר להו: בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר - שפכר נגזרה גזרה; ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר - שאין גזרין גזירה על הצבור, אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה ... אלא כן אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד, ומשייר בו דבר מועט;

אלחנן ניר (מתוך "גוף שנתת בי")